

ÓRATERVEZET A KRITIKAI GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSÉHEZ

A tervet készítette:

Donkó Erika könyvtárpedagógia-tanár
ELTE Gyakorló Általános Iskola és Középiskola
1126 Budapest, Kiss János altb. utca 42-44.

A foglalkozás témája: Előítélet

Foglalkozást vezeti: könyvtáros-tanár	Helyszín: iskolai könyvtár
Korosztály: 10-12. évfolyam	Tantárgy: osztályfőnöki óra vagy társadalomismeret óra (alkalmazható projektnapon is, pl. a toleranciára neveléshez)
A foglalkozás időtartama: 70 perc	Módszer: kooperatív és reflektív tanulási technikák alkalmazása

C É L O K

- A kreativitás, a kritikai gondolkodás és a problémamegoldó gondolkodás képességének fejlesztése az órán alkalmazott RWCT-s technikákkal.
 - Az RJR-modell alkalmazásával a szövegfeldolgozás képességének fejlesztése.
 - Összefüggések felismertetése a szöveg kritikai elemzésével.
 - Az ítéletalkotó képesség és a véleményalkotás képességének fejlesztése a történet által kiváltott probléma megvitatása kapcsán.
 - A rendszerező képesség fejlesztése tanulói kérdések megfogalmazásával, kérdésekre adott válaszokkal.
- Rendszerező képesség fejlesztése a jóslástáblázat kitöltésével.
 - Helyesírási készség fejlesztése a szöveg hibáinak javításával.
 - Kézikönyvek és egyéb források kritikai szintű használata a megfelelő kiválasztásával.
 - Információ-feldolgozó képesség fejlesztése a mozaikmódszer alkalmazásával.
 - Az együttműködési és szociális kompetenciák fejlesztése csoport- és páros munkával.
 - Sztereotípiák, előítéletek és tények közötti különbségtétel képessége a kritikai gondolkodás folyamán.

idő	Az óra menete	eszköz	technika	munkaforma
15'	<p>Óra eleji szervezés: 4x6 fős csoportok kialakítása Belépéskor minden tanuló húz egyet, az a 6 fő egy csoport, akik azonos kép darabját húzták.</p> <p style="text-align: center;">1. RÁHANGOLÓDÁS</p> <p>1. 1.) Mit gondolsz a kártyán szereplő népekről? Minden csoport kapott egy kártyát egy-egy nép nevével. Mit gondolsz róluk? Próbáljatok a kártyán szereplő népről minél több jellemzőt összegyűjteni. Aki már írt tulajdonságot, tegye a tollát középre. Amikor körbe értetek, újra lehet kezdeni, amíg le nem telik az időtök. Munka indul, 3 perc.</p> <p>1. 2.) A csoport jegyzője írja fel a táblára a jelzőket! Az anyagfelelősök osszák ki a szöveget!</p> <p>1. 3.) Felolvasom a szöveget, amit a szemeddel követhetsz!</p> <p>1.4.) Beszéljétek meg, a szöveg alapján mivel lehetne kiegészíteni a saját szókétyátokat! Amit már leírtatok és a szövegben is megtalálható, azt húzzátok alá! A jegyző végezze el a módosítást a táblán is!</p>	<p>4 db kép (6 darabos puzzle)</p> <p>Szókétya Üres kártya</p> <p>Filctoll (4db) Tábla</p> <p>Szöveg az osztálylétszámnak megfelelően</p> <p>szöveg</p> <p>toll, filctoll</p>	<p>kooperatív</p> <p>Kerekasztal-körforgó</p> <p>Szervezési feladatok</p> <p>Tanári bemutatás</p> <p>Válogató olvasás, összehasonlítás</p>	<p>Csoportos</p> <p>Frontális - egyéni</p> <p>Csoportos</p>

15'	<p style="text-align: center;">2. JELENTÉSADÁS</p> <p>2.1.) Látom, szeretnék elmondani a véleményeteket! Egy szóval, szókapcsolattal fogalmazd meg azt, ami kifejezi azt az érzést, amit kiváltott belőled a szöveg!</p> <p>2.2.) Jelöljétek a szövegben a helyesírási hibákat a nyelvtan órán megszokott módon. Egyénileg dolgozzatok!</p> <p>2.2.1.) Ellenőrzés</p> <p>2.3.) A csoportok azon tagja, akinek a széke alján piros csík van, üljön ehhez az asztalhoz. A sárga csíkkal jelölt széken ülők alkossanak csoporton belül párt! Így öt csoportunk és négy páruk lett. A következő 8 percben így fogtok együtt dolgozni. Vegyétek el a feladatlapokat, amelyeken minden információt megtaláltok.</p> <p>Alapcsoport 3fővel 4x</p> <p>„Piros” csoport 4fővel</p> <p>„Sárga” párok</p>	<p>Toll, szöveg</p> <p>projektor</p> <p>Piros csík Sárga csík</p> <p>Táblázat</p> <p>Címszavak feladatlapon</p>	<p>Beszélgetés</p> <p>önellenőrzés</p> <p>Szervezési feladatok</p> <p>Jóslás és a T-táblázat módszer előnyeinek ötvözete (táblázat kitöltése)</p> <p>Információ gyűjtése kézikönyvekből és az Internetről</p> <p>Háromlépéses interjú</p>	<p>Frontális</p> <p>egyéni</p> <p>egyéni</p> <p>Csoportos</p> <p>Csoportos (feladatmegosztással)</p> <p>Páros</p>
-----	--	---	---	---

12'	<p>2.4.) <u>Visszaállnak az eredeti csoportok.</u></p> <p>2.4.1.) A fogalmak magyarázata (A személyről ne beszéljeteK!)</p> <p>2.4.2.) A csoportok ismertetik jóslástábláikat. A tény rovat még üres.</p> <p>2.4.3. Meghallgatunk 4 interjút. Kő-papír-olló módszerrel kiválasztjuk, hogy ki a riporter és ki a riportalany.</p>	<p>Szókártyák a táblán</p> <p>Lapvetítő</p>	<p>Mozaik technika</p> <p>interjú</p>	<p>egyéni</p> <p>csoportos</p> <p>páros/az osztály előtt</p>
	<p style="text-align: center;">3. REFLEXIÓK</p> <p>3.1.) Rendszerezzük az eddigi információkat! Mit tudunk?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A táblán különböző népek általunk feltételezett tulajdonságai vannak. 2. Van egy valós iskolai fogalmazásunk egy tanulótól. 3. Van egy jóslástáblázatunk, melyből még hiányoznak a tények. 4. Feltételezéseink vannak a fogalmazás írójáról (lásd 3. pont) és interjút is készítettünk „vele”. 5. Van néhány szavunk, amit értelmeztünk. 6. A „piros” csoport kapott egy személyt, akiről a lehető legtöbb információt össze kellett gyűjteniük. Hallgassuk meg a beszámolójukat! 		<p>Beszélgetés</p> <p>beszámoló</p>	<p>Frontális</p> <p>csoport</p>

23'	<p>3.2.) Az újabb ismeretek birtokában egészítsük ki a jóslás-táblázatot!</p> <p>3.3.) Nézzük meg, mit állítottatok a fogalmazás írójáról! Mennyi ismereted volt, hogy ezeket a feltételezéseket tedd? Az óra elején a kártyákra felírt jelzők milyen ismereten alapultak? Hogyan, miért alakul ki az előítéletesség? Mennyi tapasztalat alapján teszünk következtetéseket? Miért hibás, ha például valakinek a fogalmazása alapján a jellemét is meghatározzuk?</p> <p>3.4.) Történt-e már veled, hogy például a ruházata alapján valakiről kialakítottál egy képet, azután, ahogyan jobban megismerted, kiderült, hogy egészen más tulajdonságok jellemzik?</p> <p>3.5.) Gondoljatok vissza az óra nyitó feladatára! Mi alapján írtátok ezeket a sztereotípiákat? Mesélek egy történetet. A franciák, ugye szeretik a sajtot. Egyszer Franciaországból eljött egy ismerősöm. Mindig sajttal kínálták, akárhová is ment, mert ő francia. De ő egy olyan francia volt, aki nem szereti a sajtot. Ismertek hasonló eseteket? A szüleitekkel jártatok már külföldön. Milyen előítéletekkel indultatok el. Beigazolódott?</p> <p>3.6.) Ismeretes, hogy a 18. században ausztriai és német-országi fogadók falán ún. „népek tábláját” függesztettek ki, rajta felsorolván az illető népre jellemző tulajdonságokat: miképpen viselkednek, milyen a természetük, öltözetük, külsejük.</p> <p>3.7.) A mai órán tapasztaltak alapján otthon írd ugyanezzel a címmel egy cikket, ami felkerülhet az iskolai könyvtár blogjára!</p>	A tábla képe és a kivetítő	Beszélgetés, érvelés, konstruktív vita	Frontális
-----	--	----------------------------	--	-----------

5'	<p>E-mailban a blogon található címre várom jövő hétfőig a cikkeket!</p> <p>Mire kell figyelni? Mit kell kerülni? Ti nem külvárosi szegénygyerekek vagytok, egészen más családban éltek, az iskola is más – más lesz a fogalmazás is?</p> <p>+ KILÉPŐKÁRTYA A cédulára írd le - néhány, a mai órán megtárgyalt gondolatot - egy, az órához kapcsolódó kérdést - egy személyes megjegyzést vagy észrevételt</p> <p>3.8.) Megköszönöm az egész órai aktív részvételüket. Köszönöm az őszinteségüket. Várom a cikkeket!</p>	Cédula, toll	kilépőkártya	egyéni
----	--	--------------	--------------	--------

Eszközök és előkészületek, amelyekre szükség lesz az óra folyamán:

Előzetesen minden csoportból egy szék ülőlapjának aljára piros csíkot, csoportonként két másik szék aljára pedig sárga csíkot ragasztok. (Ez alapján alakul új csoport, illetve pár.)

Szókártya az első feladathoz: német, angol, francia, néger (minden csoport 1 szókártyát kap, melyre a népekre jellemző tulajdonságokat gyűjtik). Ezek a szókártyák felkerülnek a táblára is, amelyek alá az óra során felkerülnek a gyerekek ötletei.

Négy különböző országot (várost) ábrázoló képeslap puzzle módjára 6 darabba szétvágva. (4x6)

Az elemzésre szánt szöveg (24 példány)

Üres cédulák a kilépőkártyákhoz (24 db)

Szókártyák a piros csoport szavaival, melyek majd a táblára kerülnek.

Jóslástáblázat

Papírlapok, tollak, filctollak, táblafilcek

Számítógépek Internet-kapcsolattal (a könyvtárban ez adott)

Lapolvasó, kivetítő

Kézikönyvek (a könyvtár olvasótermében rendelkezésre állnak)

Digitális tábla használatával az óra levezetése egyszerűsödik, de sajnos a mi iskolai könyvtárunk még nincs ilyennel felszerelve.

A feldolgozásra szánt szöveg:

Szerinted rendjénvaló-e lenézni a négereket és a többi népet, akik különböznek tőlünk?

Én előre tudom hogy mindenki azt fogja mondani, hogy nem való rendjén, de énszerintem való. Én azt hiszem hogy az emberek egyáltalán nem egyformák, mert vannak a szépek, a rondák, a mogosak, az alacsonyok, az okosok meg a hüjék. Így van ez a különböző népekkel is. Én például a németeket rühellem és utallom, mert minden háborút kirobbantanak, az angolokat rühellem és utallom, mert föl vannak dülve, hogy ők a világon a legmenőbbek, a franciákat rühellem és utallom, mert mindig borháboruznak velünk. A négereket nem rühellem és utallom őket, mert mit ártnak nekem deviszont büdösek és ezért egy kicsit undorodok tőlük. Énnekem csak Olaszország tetszik!!!

Marcello D'Orta: „Én reméljük megúszom” Budapest: Európa Könyvkiadó, 1994
(A szöveg az eredeti helyesírást követi.)

Táblázat a jósláshoz

kérdés	Mit gondolsz?	Mi erre a bizonyítékod?	Tények
Ki írta? Lány vagy fiú?			
Mennyi idős lehet?			
Hol él? (ország, településtípus)			
Milyen tanuló lehet?			
Milyennek képzeled kívülről?			
Milyen belső tulajdonságok jellemezik?			
Milyenek a barátai?			
Mivel tölti a szabadidejét?			

A Piros csoport feladata

Előítélet

Nemzetkarakterológia

Marcello D'Orta

Sztereotípiák

A fenti kifejezések jelentésének nézzetek utána többféle forrásban. Az olvasottakat értelmezzétek, hogy társaitoknak át tudjátok adni az ismeretet.

Marcello D'Orta egy személy neve. Tudjatok meg róla minél többet!

A piros csoport kézikönyvek és az Internet segítségével keresi a választ.

Például ezeket találhatják:

Marcello D'Orta: Én, reméljük, megúszom

Könyvismertető

Marcello D'Orta évekig tanítókodott Nápolyban. Könyve alapján - melyet tanítványai dolgozataiból állított össze - nem volt könnyű dolga. Gyűjteményében a legváltozatosabb dolgozattípusok alatt, helyesírási hibáktól hemzsegő írásművek olvashatók (Látogatás a temetőben; A világ éhezői; Beszélj a vérkeringésről; Kihívták hozzám az orvost; Melyik a kedvenc évszakod?). Elgondolkodtató a tömegkommunikáció által közvetített sablonok átvétele, a filmekből vett mintáknak, mint kínáló lehetőségeknek a felsorolása. E jelenség a humor kiapadhatatlan forrása is, és sokat elárul a gyerekek sorsáról, életük szociális hátteréről. Tanulságos olvasmány - elsősorban felnőtteknek.

Írta: [Könyvtári Intézet](#)

<http://konyvtar.hu/konyv/349>

Utolsó letöltés: 2011. augusztus 14.

<http://ekultura.hu/olvasnivalo/ajanlok/cikk/2010-07-29/marcello-d%E2%80%99orta-en-remeljuk-meguszom>

Utolsó letöltés: 2011. augusztus 14.

Képek a csoportok kialakításához (forrás: google képek)

1. Németország

2. Anglia

3. Franciaország

4. Olaszország

Az órához felhasznált források:

1. Bárdossy Ildikó [et.al.] : A kritikai gondolkodás fejlesztése : Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei : Tanulási segédlet pedagógusok és pedagógusjelöltek számára a saját élményű tanuláshoz. Pécs : Bp. : PTE, 2002
2. D'Orta, Marcello : „Én, reméljük megúszom”. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1994
3. Jakab György: Történelmi szó- és képtár: Ami a tankönyvekből kimaradt. [Budapest]: Alternatív Közgazdasági Gimnázium Alapítvány, 1993
4. A magyar helyesírás szabályai. Budapest: Akadémiai, 2005
5. Kagan, Spencer: Kooperatív tanulás. Budapest: Ökonet Kft., 2001

Internetről szerzett információknál a forrás jelölve.

UTÓSZÓ

Ez a pályamű egy rendhagyó könyvtárhasználati óra tervét tartalmazza. Példa arra, hogy a megszerzett könyvtárhasználati ismereteket, a szellemi munka technikáját alkalmazhatják a tanulók akár osztályfőnöki óra keretében is. Koncentrációt mutat szinte valamennyi közismereti tantárggyal: épp úgy, mint minden könyvtárhasználati és könyvtárismereti óra. Sokféle kompetenciát erősít azok közül, melyeket a normatív dokumentumok is nevesítenek. Korszerű módszertani technikák alkalmazásával igazán hatékonyan lehet feldolgozni ezt a nem éppen egyszerű témát. A tanár, jelen esetben a könyvtáros-tanár itt facilitátorként van jelen. A tanulóknak örömforrás, ha saját gondolataikat oszthatják meg társaikkal. Ezek a gondolatok saját kutatómunkájuk eredményeként jönnek létre, melyet a csoporton belül konstruktív vita során érlelhetnek ki. A kritikai gondolkodás fejlesztésével már tettünk egy lépést az élethosszig tartó tanulás felé.

Végül az sem mellékes, hogy könyvtáros-tanárként nem csak könyvtárosok, hanem pedagógusok is vagyunk. Kötelességünk folyamatosan képezni magunkat, hogy korszerű módszerek alkalmazásával lépést tarthassunk a XXI. század kihívásaival és a diákjainkkal.